

DE BEKERING VAN PAULUS

Maar sta nu op... (Handelingen 9,6)

In kringen van moderne gelovigen is Paulus niet populair. Zijn opvattingen over de positie van de vrouw, zijn vermeende drammerigheid en ogenschijnlijk dogmatisch geloof – het zijn maar een aantal zaken uit de rij van verwijten die hem vaak vanuit moderne hoek ten deel vallen. Voor orthodoxe gelovigen is Paulus nu juist hun kampioen. Van de kerkvader Augustinus via de hervormer Maarten Luther tot aan de 20ste eeuwse theoloog Karl Barth loopt een belangrijke lijn door kerk en theologie waarin Paulus gehuldigd wordt als degene die de kern van het christelijk geloof als de beste onder woorden heeft gebracht. Zo lijken de kampen verdeeld.

Maar de laatste jaren zien steeds meer onderzoekers dat veel opvattingen over Paulus vooroordelen zijn. Bij moderne gelovigen, maar ook bij meer orthodoxe. Daar zullen we tijdens onze tocht met Paulus het een en ander van gaan merken. Maar laten we nu alvast maar vaststellen: orthodox of moderne - zonder Paulus hadden wij hier vandaag misschien niet gezeten. Hij was namelijk de apostel die als eerste systematisch de boodschap van het evangelie bracht onder niet-Joden. Zo gaf hij de aanzet tot een verrassend snelle uitbreiding van het christelijk geloof in het Romeinse Rijk. Opmerkelijk, want de apostel die het christelijk geloof zijn grootste impuls gaf, was begonnen als de meest fanatieke bestrijder van dat geloof. Maar op de weg van Jeruzalem naar Damascus, waar hij als een soort religieuze politieagent volgelingen van Jezus moest gaan oppakken, vond een ingrijpende gebeurtenis plaats. Het verhaal van zijn bekering.

(Handelingen 9, 1-9)

1 Intussen bedreigde Saulus de leerlingen van de Heer nog steeds met de dood. Hij ging naar de hogepriester 2 met het verzoek hem aanbevelingsbrieven mee te geven voor de synagogen in Damascus, opdat hij de aanhangers van de Weg die hij daar zou aantreffen, mannen zowel als vrouwen, gevangen kon nemen en kon meevoeren naar Jeruzalem. 3 Toen hij onderweg was en Damascus naderde, werd hij plotseling omstraald door een licht uit de hemel. 4 Hij viel op de grond en hoorde een stem tegen hem zeggen: 'Saul, Saul, waarom vervolgt je mij?' 5 Hij vroeg: 'Wie bent u, Heer?' Het antwoord was: 'Ik ben Jezus, die jij vervolgt. 6 Maar sta nu op en ga de stad in, daar zal je gezegd worden wat je moet doen.' 7 De mannen die met Saulus meereisden, stonden sprakeloos; ze hoorden de stem wel, maar zagen niemand. 8 Saulus kwam overeind, en hoewel hij zijn ogen open had, kon hij niets zien. Zijn metgezellen pakten hem bij de hand en brachten hem naar Damascus. 9 Drie dagen lang bleef hij blind en at en dronk hij niet.

Wat is er bij Damascus met Paulus gebeurd? Je zou kunnen zeggen: hij was er Jezus tegen het lijf gelopen. Niet letterlijk natuurlijk, maar in een religieuze ervaring die onuitwisbaar zou blijken. Veel mensen verlangen ook naar een dergelijke religieuze ervaring. 'Ik zou weleens wat van God willen merken,' zeggen ze. Dan zouden ze wat meer zekerheid hebben. Maar dat kun je het ook te rooskleurig voorstellen. Paulus kwam, om zo te zeggen, God tegen. En wat gebeurde er? *Hij werd tegen de grond gesmakt*. Zijn religieuze ervaring was bepaald geen opbeurende belevenis. Een mens kan kennelijk ook met God *botsen*. Rudolf Otto, een beroemd godsdienstwetenschapper, sprak over de religieuze ervaring als een beleving van een fascinerend, maar ook *huiveringwekkend* mysterie. De religieuze ervaring heeft twee kanten: het geheim van God trekt aan, maar schrikt ook af. Maar waarom zou het afschrikken? Omdat de echte religieuze ervaring ook zo iets als: tegen het licht gehouden worden. En tegen dat goddelijke licht vallen juist de duistere plekken en vlekken van ons leven op. Dat is ook in de Bijbel zo. Als de hemel de aarde bezoekt is de eerste reactie van de mensen: vrees. Zelfs een groot profeet als Jesaja riep toen bij zijn roeping de hemel openging: 'Wee mij! Ik moet zwijgen, want ik ben een mens met *onreine* lippen.' Zo liep ook Paulus bij Damascus hardhandig tegen zijn duistere zijde op. Die dag kwam aan het licht dat hij, ondanks al zijn goede en vrome bedoelingen, een hater was geweest van God en mensen. Die Paulus – of Saulus zoals hij toen nog heette – werd tegen de grond gesmakt. Die Paulus of Saulus ging die dag ten onder. U zou weleens wat meer van God willen merken? Pas op wat u zegt! Voor je het weet gebeurt er iets anders dan je dacht en merk je dat er dan nog heel wat je leven uitgezuiverd moet worden!

Paulus liep Christus tegen het lijf. Verblind door het hemelse licht kon hij alleen de stem van Jezus horen, die zei: 'Ik ben Jezus, die jij vervolgt.' En: 'Sta op!' *Sta op* – die twee woorden zullen bepalend worden voor zijn verdere leven. Paulus zal worden als de *mensen van de Weg*, zoals christenen toen nog genoemd worden: mensen die de weg van Jezus volgen – de weg van kruis en opstanding, de weg van ondergaan en opkomen, van vallen en opstaan, van afsterven en opstaan tot een nieuw leven. Let op hoe die dubbele beweging ook een veelbetekende rol speelt in het verhaal van Paulus' bekering. Tegen de grond gesmakt en opgestaan. Drie dagen zal Paulus in blinde duisternis doorbrengen, maar op de derde dag zal hij worden gedoopt en zal zijn nieuwe leven aanvangen. Een nieuw leven met totaal nieuwe perspectieven en inzichten. *Revolutionaire* perspectieven en inzichten, met name over de regels van het geloof en over hoe open het volk van God mag zijn. We horen er iets over in het volgende gedeelte, uit een brief die Paulus zelf

omstreeks het jaar 54 schreef aan gemeenten in Klein Azië, het huidige Turkije.

(Galaten 1, 13-24)

13 U hebt gehoord hoe ik vroeger volgens de Joodse godsdienst leefde, dat ik de gemeente van God fanatiek vervolgde en haar probeerde uit te roeien. 14 Ik leefde de Joodse wetten heel wat strikter na dan velen van mijn generatie en zette mij vol overgave in voor de tradities van ons voorgeslacht. 15 Maar toen besloot God, die mij al vóór mijn geboorte had uitgekozen en die mij door zijn genade heeft geroepen, 16 zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik hem aan de heidenen zou verkondigen. Ik heb toen geen mens om raad gevraagd 17 en ben ook niet naar Jeruzalem gegaan, naar hen die eerder apostel waren dan ik. Ik ben onmiddellijk naar Arabia gegaan en ben van daar weer teruggekeerd naar Damascus. 18 Pas drie jaar later ging ik naar Jeruzalem om Kefas te ontmoeten, en bij hem bleef ik twee weken. 19 Maar van de overige apostelen heb ik niemand gezien, behalve Jakobus, de broer van de Heer. 20 God is mijn getuige dat ik u de waarheid schrijf. 21 Daarna ging ik naar het kustgebied van Syrië en van Cilicië. 22 De christengemeenten in Judea hadden mij nog nooit ontmoet, 23 maar iedereen had over mij horen vertellen: 'De man die ons vroeger vervolgde, verkondigt nu het geloof dat hij toen probeerde uit te roeien.' 24 En zij prezen God om mij.

Een populaire christelijke opvatting over het Jodendom is dat het een godsdienst zou zijn die wordt gekenmerkt door *wetticisme*: het streng navolgen van wettelijke regeltjes. Paulus zou zich gekeerd hebben tegen dit *prestatiegeloof*: het geloof dat Gods gunst verdiend kan worden door goede werken. Maar onderzoek heeft laten zien dat het Jodendom ook in de tijd van het Nieuwe Testament helemaal niet wetticistisch was. Paulus keerde zich dan ook tegen iets anders: tegen een *nationalistisch* Jodendom. Daarin was Jood-zijn de norm. En het Jood-zijn hing samen met het gebruik van de Wet. Die Wet fungeerde als een soort beschermend hek om het Jodendom heen. Het liet zien: hier begint of eindigt het Jodendom. Nu was Paulus niet tegen de Wet, maar wel tegen de Wet *als hek*.

Na aanvankelijk het bestaan van dat hek te vuur en te zwaard verdedigt te hebben, veranderde zijn houding als volgeling van Jezus diametraal: het hek moest óm. Paulus werkte letterlijk en figuurlijk *grensoverschrijdend*. Hij trok de grenzen van het Jodendom over en nodigde iedereen uit om deelgenoot te worden van Gods volk. Iedereen was in dezelfde mate welkom in de beweging van Jezus: vrouw of man, slaaf of vrije, Jood of Griek. Iedereen had vrij toegang. En niet binnen een door een hek afgeschermd terrein, *er was geen hek meer*.

Paulus verdedigt die houding in zijn brief aan de Galaten. En dat was nodig. Er waren bij hen mensen gekomen die opnieuw zo'n hek wilden plaatsen. Opnieuw bonden zij de gelovigen aan de kenmerken van het Joodse geloof. Op felle toon liet Paulus weten dat hijzelf vroeger een

fanatiek verdediger van die regels was geweest. Maar zijn bekering had hem een andere houding geleerd. Bij Damascus had Jezus hem geroepen om de grens van dat hek over te gaan en om iedereen zonder voorwaarden vooraf te betrekken bij het heil in Christus. En – benadrukt hij – dat alles zonder tussenkomst van de andere apostelen. Kennelijk zagen de Galaten Paulus als een tweederangsapostel – iemand die Jezus zelf niet in levenden lijve had meegemaakt en dus een mindere autoriteit. Maar Paulus bezweert dat hij direct door Jezus zelf geroepen was. En aan Christus dankt hij de vrijmoedigheid om de scheiding tussen mensen weg te halen.

In dat opzicht heeft Paulus ons nog altijd iets te zeggen. Vroeg of laat verstart elke religieuze beweging. Het levende water van het geloof bevriest tot regels en voorwaarden. Er staan mensen op die zeggen: 'Ja, maar zo gemakkelijk gaat dat niet! Je moet eerst aan onze code voldoen!' Maar Paulus vormt het geweten van de kerk. Zijn boodschap houdt ons de vraag voor: hoe open zijn wij nog voor wat ons vreemd is? Of trekken wij, misschien ongewild en onbedoeld, toch ook nog strepen? Zijn wij een kerk achter een hek of een beweging die grensoverschrijdend te werk gaat?

(1 Korintiërs 15, 1-11)

1 Broeders en zusters, ik herinner u aan het evangelie dat ik u verkondigd heb, dat u ook hebt aangenomen, dat uw fundament is 2 en uw redding, als u tenminste vasthoudt aan de boodschap die ik u verkondigd heb. Anders bent u tevergeefs tot geloof gekomen. 3 Het belangrijkste dat ik u heb doorgegeven, heb ik op mijn beurt ook weer ontvangen: dat Christus voor onze zonden is gestorven, zoals in de Schriften staat, 4 dat hij is begraven en op de derde dag is opgewekt, zoals in de Schriften staat, 5 en dat hij is verschenen aan Kefas en vervolgens aan de twaalf leerlingen. 6 Daarna is hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders en zusters tegelijk, van wie er enkelen gestorven zijn, maar de meesten nu nog leven. 7 Vervolgens is hij aan Jakobus verschenen en daarna aan alle apostelen. 8 Pas op het laatst is hij ook aan mij verschenen, aan het misbaksel dat ik was. 9 Want ik ben de minste van de apostelen, ik ben de naam apostel niet waard omdat ik Gods gemeente heb vervolgd. 10 Alleen dankzij zijn genade ben ik wat ik ben. En zijn genade is bij mij niet zonder uitwerking gebleven. Integendeel, ik heb harder gezwoegd dan alle andere apostelen, niet op eigen kracht maar dankzij Gods genade. 11 Hoe dan ook, of zij het nu zijn of ik, wij verkondigen allemaal dezelfde boodschap, en door die boodschap bent u tot geloof gekomen.

Hoe ingrijpend zijn bekering bij Damascus voor hem geweest is, liet Paulus nogmaals zien in een brief aan de gemeente in de havenstad Korinte. Er werd in de gemeente van Korinte getwijfeld aan de opstanding. Paulus keert zich in een indrukwekkend hoofdstuk tegen die gerezen twijfel. En wat hij schreef is het oudste bericht op schrift over de opstanding. Het oudste, want het stamt waarschijnlijk uit het jaar 55 na Christus en de evangeliën zijn van later datum.

Paulus wijst in zijn bericht op de boodschap die hij heeft gebracht: Jezus is gestorven voor onze zonden en opgestaan. En dat laatste is niet uit de lucht gegrepen: Paulus kan nog tientallen mensen aanwijzen aan wie Christus is verschenen. Hij somt ze ook allemaal op. Tot slot noemt hij ook zichzelf. Ook aan hem verscheen Christus. 'Aan het misbaksel dat ik was,' voegt hij er aan toe. Eigenlijk gebruikt hij het woord '*misgeboorte*' of '*miskraam*'. Niet levensvatbaar, niet voldragen, bedoelde hij, maar toch een plaats gekregen in de beweging van Jezus.

Veel mensen vinden Paulus maar een eigenwijs en zelfs arrogant mannetje. Maar in zijn brieven is vaak te lezen hoe *nederig* Paulus was. Hij is nooit vergeten hoe hij bij Damascus in het stof moest bijten. Dat hij af en toe overkomt als iemand die het wel heel goed weet, heeft dan ook vooral te maken met het vuur dat in hem brandde: het vuur van de Geest van Christus. Daarom kon hij met recht zeggen dat hij harder had gezwoegd dan andere apostelen. Dat is geen opschepperij. Het was waar: hij was letterlijk en figuurlijk verder gegaan dan alle andere apostelen.

Paulus had Jezus bij zijn leven niet gekend. Hij had de opgestane Jezus leren kennen bij Damascus. Over het leven van Jezus heeft hij niet veel te melden. Daarvoor hebben wij de evangeliën nodig. Maar Paulus brengt het evangelie terug tot wat in zijn ogen de kern is: kruis en opstanding. Die vormen de twee scharnieren waarover de deur van zijn theologie draait. Nu zeg ik 'theologie', maar dat klinkt te afstandelijk. Het was voor Paulus een *doorleefde werkelijkheid*, een werkelijkheid waarin de warme adem van Christus' stem zelf nog is te voelen. Die stem betekent zijn val én opstanding. Sindsdien wist Paulus: je kunt nooit zo verdwaald zijn in het leven dat Jezus je niet meer wil; je kunt nooit zo verstrikt geraakt zijn in de macht van het kwaad dat God niets meer met je kan beginnen. Het leven is vallen en opstaan, sterven en opnieuw beginnen. Maar met Christus zal het opstaan het laatste woord hebben. Niet alleen daar en straks en later. Dat ook. Paulus zal er zijn gemeenteleden ongehoorde vergezichten over openen. Maar dat nieuwe leven begint ook nu al. Niet achter een hek, maar in het voetspoor van Jezus. Want geloven is niet: het aanhangen van een mening of opvatting binnen veilige muren, maar: het gaan van een weg. Paulus is die weg gegaan. En op die weg schreef hij niet alleen brieven, hij wérd er zelf ook een: een brief van Christus aan de wereld.

VOORBEREIDING

Welkomstwoord

We zingen:

Ie-de-re dag ver-lang ik naar U, o God,
ik hun-ker naar U met heel mijn ziel.
Ie-de-re dag ver-lang ik naar U, o God,
ik hun-ker naar U met heel mijn ziel.

we gaan staan

Stilte voor persoonlijke voorbereiding

Bemoediging en groet

v.: onze hulp is in de naam van de Heer

g.: **die hemel en aarde gemaakt heeft**

v.: die trouw blijft tot in eeuwigheid

g.: **en niet laat varen het werk van zijn handen**

v.: de Heer zij met u

g.: **ook met u zij de Heer**

Aanvangslied: **Psalm 139: 1,2,14**

we gaan zitten

Bij de dienst

Zingen: **Iona 21**

O waar wil je heen gaan? En
kan ik je vol-gen? En hoe o-ver
leef je? Hoe kom je ooit aan? Je
hebt geen be - pak-king geen tent en geen
kle-ding, geen e - ten, geen drinken, hoe
kun je be - staan?

O waar wil je heen gaan?
En kan ik je volgen?
En waarom zoek jij steeds
een ander gehoor?
Je twist met de machten.
Je eet met verachten.
Je loopt met de lamme.
Zo ga je maar door.

O waar wil je heen gaan?
En kan ik je volgen?
En wat is de missie
waar jij je voor geeft?
En wat inspireert je?
Wat drijft je, wat sterkt je?
En wat is de droom toch
die jouw liefde heeft?

Ik ga waar Ik gaan kan
en zoek reisgenoten.
Maar stel me geen vragen
naar heg of naar steg,
naar leeftocht of reisdoel
of wie ons wil volgen.
Maar voeg je toch bij me:
Ik leer je mijn weg.

Gebed om ontferming

... zo bidden en zingen wij:

Ky-ri-e e - lei-son, Ky-ri-e e - lei-son,
Ky - ri - e e le - i - son.

Glorialied: **Gezang 44**

ROND HET WOORD

Als de kinderen naar de nevendienst gaan:
(melodie gezang 28)

Wij steken de kaarsen aan
en gaan met de lampen hier vandaan.
Wij horen in eigen taal
verhalen van God en de mensen.
We zingen verwonderd een lied
dat God ons zijn vriendschap biedt.

Inleiding

Zingen: **Gezang 329**

Eerste Schriftlezing: **Handelingen 9, 1-9**

Toelichting

Tweede Schriftlezing: **Galaten 1, 13-24**

Toelichting

Derde Schriftlezing: **1 Korintiërs 15, 1-11**

Toelichting

Meditatief orgelspel

Zingen: **Gezang 314**

GEBEDEN EN GAVEN

Gebeden

v.:zo bidden en zingen wij:

Houd mij in le-ven, wees Gij mijn red-ding,
steeds weer zoe-ken mijn o - gen naar U.

Stil gebed – Onze Vader

Inzameling van de gaven

Slotlied: **Gezang 330**

Zegen

A - men